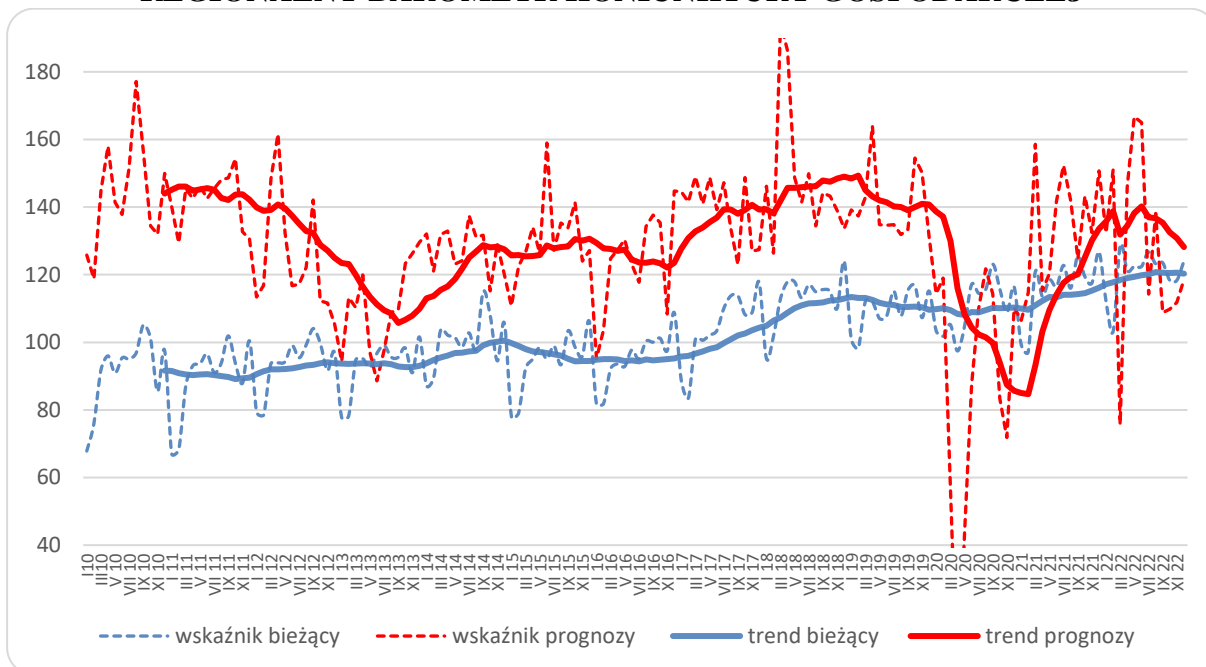

Analiza koniunktury w województwie warmińsko-mazurskim

(Stan na koniec IV kwartału 2022 r. oraz prognoza na najbliższe 3 miesiące)

REGIONALNY BAROMETR KONIUNKTURY GOSPODARCZEJ

Źródło: badania własne.

WSKAŹNIK		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
BIEŻĄCY	2021	101,8	99,6	123,4	115,6	120,5	119,0	124,2	117,5	127,0	120,5	118,5	127,9
	2022	113,8	105,0	130,6	122,4	123,7	123,6	127,4	124	124,3	118,3	118,3	124,0
PROGNOZA	2021	109,2	117,7	164,8	117,1	122,0	144,1	155,0	143,1	126,1	144,5	133	152,1
	2022	132,8	152,3	77,2	145,7	166,5	164,8	114	137,8	108	109,8	111,8	118,5

Źródło: badania własne.

I. Synteza

1. Spadek koniunktury w przemyśle
2. Spadek koniunktury w budownictwie
3. Spadek nastrojów na rynku pracy
4. Inflacja znacznie powyżej poziomu dopuszczalnego przez NBP
5. Spadek obrotów w handlu detalicznym

Stan koniunktury gospodarczej województwa warmińsko-mazurskiego, na końcu IV kwartału 2022 r., względem III kwartału 2022 r. uległ pogorszeniu. Wartość bieżąca regionalnego barometru koniunktury na koniec grudnia 2022 r. wyniosła 124 pkt., co oznacza spadek o 0,3 pkt. w porównaniu do wyniku z września 2022 r. Natomiast względem analogicznego okresu roku poprzedniego, nastąpił spadek o 3,9 pkt. Wartość 3-miesięcznej prognozy na koniec IV kwartału 2022 r. wyniosła 118,5 pkt. Wartość prognozy jest wprawdzie wyższa o 10,5 pkt. od wartości wskaźnika z końca III kwartału 2022 r., jednak w zestawieniu z wartością wskaźnika prognozy sprzed 12 miesięcy, wynik ten jest niższy o 33,6 pkt.

Na wartość bieżącą regionalnego barometru koniunktury w IV kwartale 2022 r. negatywnie wpływały wyniki z rynku pracy, tj. liczba bezrobotnych, liczba ofert pracy oraz spadek wartości produkcji przemysłowej w regionie. Pozytywnie, jednak ze słabnącą dynamiką oddziaływały natomiast składowe barometru: produkcji budowlano-montażowej, sprzedaży detalicznej i wynagrodzeń w przedsiębiorstwach. Ze względu na utrzymującą się wysoką inflację oraz kryzys w krajach strefy euro, jak również poza kontynentem europejskim, gospodarka regionu Warmii i Mazur znajduje się w okresie kontynuacji spadkowego trendu koniunktury gospodarczej. Trwający konflikt zbrojny za granicą wpływa negatywnie na stabilizację cen surowców energetycznych (ropa, gaz) oraz powoduje zmniejszenie dostępu do niektórych surowców produkcyjnych (np. drewno). W odniesieniu do rynku pracy odczuwalny staje się spadek liczby pracowników z za wschodniej granicy, co powoduje określone trudności na regionalnym rynku pracy.

Spadkowej tendencji bieżącego wskaźnika koniunktury w IV kwartale 2022 r. towarzyszył również malejący trend 3-miesięcznej prognozy. Spadek wartości prognozy wynika z niskich wartości składowych wskaźnika wyprzedzającego. Pierwszym z nich jest stan niskiej koniunktury na rynku bankowym, który wynika z załamania liczby udzielonych kredytów oraz rosnących wartości depozytów bankowych (efekt wysokich stóp procentowych). Drugim czynnikiem, który miał istotny i negatywny wpływ na ostateczny wynik prognozy, był znaczący spadek liczby udzielonych pozwoleń budowlanych, obserwowany w całym IV kwartale 2022 r. Trzecią składową stanowi sytuacja w gospodarce Niemiec – głównego partnera handlowego Polski. Wyniki ostatnich odczytów koniunktury w gospodarce niemieckiej wskazują na nieznaczną poprawę koniunktury gospodarczej w tym kraju w kluczowych dla gospodarki niemieckiej sektorach, za wyjątkiem budownictwa. Jak dotychczas niemiecka gospodarka zdołała uniknąć recesji (ujemnej dynamiki PKB). Ważną dla dalszego przebiegu koniunktury w tym przypadku jest sytuacja na świecie, a w szczególności w Chinach, które są ważnym partnerem handlowym Niemiec, a jednocześnie źródłem dostaw surowców potrzebnych do produkcji niemieckich towarów eksportowych. Poprawa, nawet nieznacząca, sytuacji gospodarczej w Niemczech, jest istotną dla przebiegu koniunktury w polskiej gospodarce, dla której Niemcy są najważniejszym partnerem handlowym.

II. Sytuacja gospodarcza w Polsce

Według danych GUS, **na koniec IV kwartału 2022 roku tempo wzrostu produktu krajowego brutto** w odniesieniu do analogicznego kwartału poprzedniego roku wyniosło 2%. Natomiast względem poprzedniego, tj. III kwartału PKB uległ zmniejszeniu aż o 2,4%. Odczyt za ostatni kwartał 2022 r. jest już kolejnym wynikiem, obrazującym malejące tempo wzrostu gospodarczego, w porównaniu do poprzedniego kwartału. Wyniki polskiej gospodarki za ostatni kwartał 2022 r. są niższe od prognoz rządowych oraz NBP. Na taki obraz koniunktury gospodarczej złożyły się słabnące wyniki we wszystkich składowych PKB w IV kwartale 2022 r.

Najwyższą – chociaż malejącą dynamikę wśród składowych PKB odnotowano w sektorze przemysłowym. W IV kwartale 2022 r. produkcja przemysłowa uległa zwiększeniu o 4,6%, licząc rok do roku. Względem poprzedniego kwartału nastąpił spadek o 1,5%. Wśród branż przemysłu największymi wzrostami odznaczało się przetwórstwo przemysłowe (wzrost w IV kwartale o 7,6%) oraz zaopatrywanie w wodę i odprowadzanie ścieków (wzrost o 1,2%). Pozostałe branże przemysłu, tj. górnictwo (spadek o 4,9% rok do roku) oraz produkcja energii elektrycznej (spadek o 18%) wpływały ujemnie na wyniki

w przemyśle ogółem. W kategorii podziału na składowe PKB wysoki wzrost odnotowano w produkcji dóbr inwestycyjnych (wzrost o 16,2%), dóbr konsumpcyjnych nietrwałego użytku (wzrost o 11,7%) oraz w produkcji dóbr związanych z energią (wzrost o 7,3%). Ujemną dynamiką produkcji odznaczała się produkcja dóbr konsumpcyjnych trwałego użytku (samochody, sprzęt AGD, meble), gdzie odnotowano spadek o 0,6% w ujęciu rocznym. Wyniki w przemyśle potwierdzają trend z poprzedniego kwartału, obrazujący systematyczne spowolnienie w tym sektorze, związane z pogorszeniem ogólnego portfela zamówień na wyroby przemysłowe.

Drugim istotnym sektorem, kształtującym dynamikę wzrostu PKB w IV kwartale 2022 r. w Polsce, było budownictwo. Podobnie jak w przemyśle, również i w tym przypadku zaobserwowano słabnące wyniki w zakresie produkcji budowlano-montażowej (wzrost w całym IV kwartale o 2,4%, ale na koniec grudnia spadek o 0,8%). Wyniki tego sektora to efekt znacznego osłabienia dynamiki budowy budynków indywidualnych (spadek o 42% w ujęciu rocznym). Spadek ten wynika z mniejszej liczby budow rozpoczętych przez deweloperów, którzy obawiają się z jednej strony spadku popytu na mieszkania, zaś z drugiej – wzrostu cen materiałów i robocizny. Wpływa na to również malejąca liczba mieszkań w budowie (spadek o 37%), co potwierdza obawy firm deweloperskich o perspektywy popytu. Analizując pozostałe branże tego sektora należy zauważyć, że na tle budownictwa indywidualnego lepiej wypadają branże powiązane z inwestycjami infrastrukturalnymi, czyli budowa obiektów inżynierii lądowej i wodnej (wzrost o 14%). W przypadku robót budowlanych specjalistycznych nastąpił spadek o 6,6%. Jest to wypadkowa efektów obserwowanych już w poprzednich miesiącach – m.in. silnego wzrostu kosztów produkcji, który utrudnia rozpisywanie nowych przetargów (lub zmusza firmy do schodzenia z placów robót) czy braku środków z Krajowego Planu Odbudowy. Do spadku liczby budowanych obiektów – zwłaszcza prywatnych, przyczyniają się również wysokie koszty kredytu bankowego.

Odczyt zmiany konsumpcji prywatnej jako trzeciej najistotniejszej składowej PKB wykazywał w IV kwartale 2022 r. poziom identyczny z tym sprzed roku, kiedy to odnotowano wzrost o 10%. W okresie całego 2022 roku dynamika sprzedaży detalicznej (konsumpcji prywatnej) ulegała systematycznemu spadkowi. Niską, w porównaniu do poprzednich lat skłonność do konsumpcji można uzasadnić ciągle wysoką i uporczywą inflacją, co widać po sprzedaży paliw, która w skali całego kraju spadła o 7,8% w ujęciu rocznym oraz po spadku sprzedaży dóbr trwałego użytku (samochodów – spadek o 2,8%, mebli, RTV, AGD – spadek o 10,4%). W analizowanym okresie utrzymywał się natomiast wzrost sprzedaży dóbr pierwszej potrzeby (żywność, farmaceutyki, obuwie).

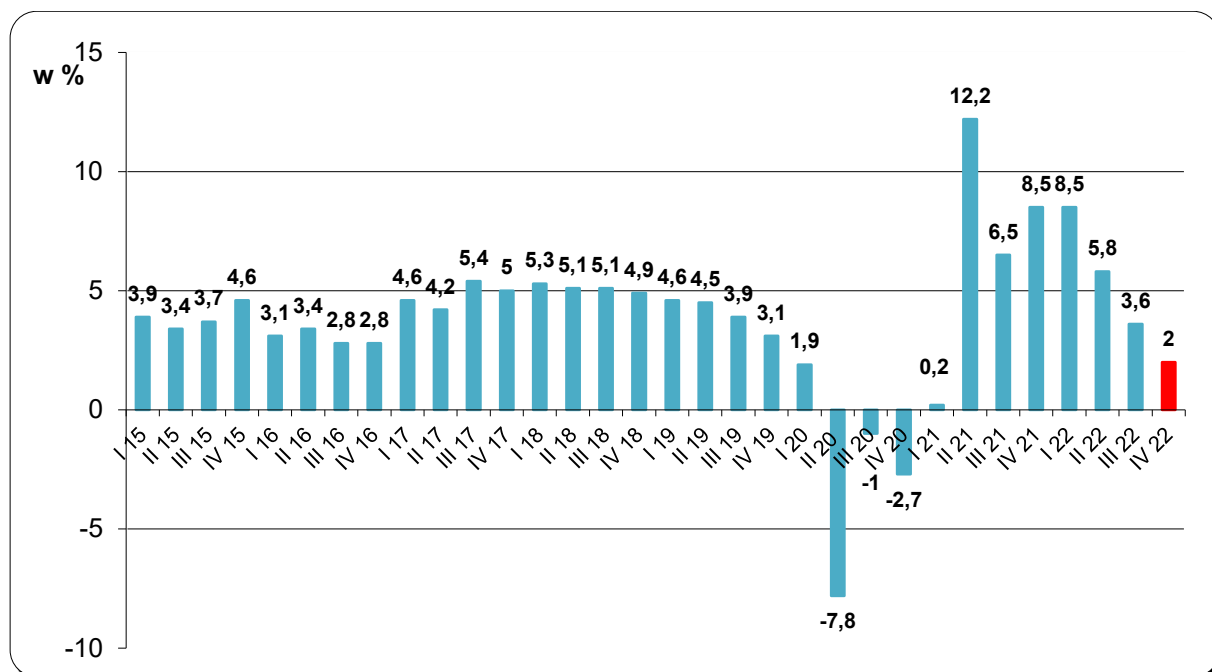
Pomimo pogarszającego się stanu koniunktury gospodarczej, jak na razie nie obserwujemy znacznego pogorszenia się sytuacji na rynku pracy w kraju ogółem. Według GUS na koniec IV kwartału 2022 r. poziom zatrudnienia w Polsce wzrósł w ujęciu rocznym o 1,8%. Na niskim poziomie pozostała także stopa bezrobocia, która na koniec grudnia 2022 wyniosła 5,2%. Należy jednak zaznaczyć, iż utrzymywanie się wskaźnika bezrobocia na względnie niskim poziomie jest raczej rezultatem odpływu ok. 80 tys. osób z grona pracujących (wg danych GUS – BAEL), a nie z utrzymania wszystkich dotychczasowych miejsc pracy. Wynika to po części z kurczenia się rynku pracy wskutek negatywnych zjawisk demograficznych (spadek liczby pracujących i starzenia się społeczeństwa). Można zatem sformułować wniosek, że tak niski spadek liczby pracujących został osiągnięty również dzięki napływowi pracowników zza wschodniej granicy (głównie Ukrainy).

Wzrostom wskaźników rynku pracy towarzyszyły wzrosty wynagrodzeń nominalnych. Według GUS na koniec IV kwartału 2022 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie w gospodarce wzrosło nominalnie o 12,4%. W obliczu inflacji wynoszącej 16,6% na koniec grudnia 2022 r. oznacza to realny spadek siły nabywczej o 4,2%. Po okresie I połowy 2022 r., w którym w polskiej gospodarce występowało zjawisko spirali cenowo-płacowej, obecnie

zaczyna pojawiać się bariera popytu na pracę, związana ze spadkiem poziomu produkcji, zarówno w przemyśle, jak i w budownictwie. Jest to sytuacja, która zapowiada wejście gospodarki w okres co najmniej stagnacji gospodarczej, połączonej z wysoką i uporczywą inflacją. Według prognoz ekonomistów inflacja na poziomie dwucyfrowym utrzyma się w Polsce co najmniej do końca 2023 r. Oznaczać to będzie dalszy spadek realnej siły nabywczej gospodarstw domowych, a tym samym spadek skłonności do konsumpcji. Zmiany poziomu dynamiki PKB w Polsce w relacji do analogicznego kwartału poprzedniego roku zaprezentowano na wykresie 2.

Wykres 2.

**Kwartałna dynamika PKB w Polsce
(analogiczny kwartał poprzedniego roku = 100)**

Źródło: Główny Urząd Statystyczny.

W IV kwartale 2022 r. – podobnie, jak w poprzednim badanym okresie, największym i najważniejszym problemem w gospodarce Polski, był poziom i dynamika inflacji. Według danych GUS tempo wzrostu cen dóbr i usług konsumpcyjnych w IV kwartale 2022 r. wyniosło 17,3%, wobec 16,3% na koniec III kwartału 2022 r. Największy wpływ na łączną wartość wskaźnika cen miał wzrost cen nośników energii oraz kosztów utrzymania mieszkania (+25,7%). W porównaniu do analogicznego okresu poprzedniego roku w znacznym stopniu zdrożały również: żywność (+22%), transport (+15%), wyposażenie mieszkania i prowadzenie gospodarstwa domowego (+13,3%) oraz kultura i rekreacja (+15%).

Odnosząc się do przyczyn inflacji, należy stwierdzić, że mają one zróżnicowany charakter. Nie ulega wątpliwości, że jednym z nich jest wojna w Ukrainie i spowodowany tym kryzys energetyczny. W przypadku polskiej gospodarki dodatkowym czynnikiem jest pogłębiający się trend osłabienia złotego względem dolara i euro. Na poziom cen w gospodarce mają również wpływ oczekiwania związane z publikowanymi prognozami inflacji przez NBP. Wielu ekonomistów podkreśla, że będziemy mieć do czynienia ze zjawiskiem uporczywej inflacji, tzn. takiej, której spadek będzie powolny i rozłożony w czasie. Jest to – jak się uważa – konsekwencja tolerowania przez NBP podwyższonej

inflacji w roku 2021 i I połowie 2022 roku. W obliczu niestabilności w gospodarce światowej, spowodowanej zmiennością podaży surowców, ich cen, a także pośrednim uczestnictwem w toczącej się za wschodnią granicą wojnie, poziom inflacji raczej będzie wysoki. Według danych GUS inflacja bazowa, a więc liczona z pominięciem najbardziej zmiennych składników wyniosła w grudniu 2022 r. 11,5% (na koniec III kwartału było to 10,7%). Jest to miara pokazująca wewnętrzne przyczyny zjawiska inflacji. Jej wzrost oznacza narastanie presji oraz oczekiwań inflacyjnych w społeczeństwie.

III. Metodyka budowy barometru koniunktury dla Warmii i Mazur

Do skonstruowania syntetycznego indeksu koniunktury gospodarczej w województwie warmińsko-mazurskim wykorzystano zagregowane dane dotyczące następujących makrowielkości gospodarczych:

- Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy
- Liczba wyrejestrowanych bezrobotnych, którzy podjęli pracę
- Liczba ofert pracy niesubsydiowanej złożonych w urzędach pracy
- Dynamika przeciętnego wynagrodzenia sektorze przedsiębiorstw
- Dynamika produkcji budowlano-montażowej
- Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu
- Dynamika sprzedaży detalicznej
- Liczba udzielonych pozwoleń na budowę
- Wartość wskaźnika IFO dla gospodarki niemieckiej
- Wskaźnik koniunktury w sektorze bankowym Pengab

Wszystkie zmienne zostały uwzględnione w miesięcznych interwałach. W celu zniwelowania efektu kumulacji przyrostów wartości wszystkich zmiennych przeliczono na różnice między sąsiadującymi okresami, wykorzystując przy tym formułę przyrostu symetrycznego Shishkina. Operacja ta ma na celu zachowanie symetryczności dodatnich i ujemnych zmian wartości danej zmiennej¹.

Kolejnym krokiem w konstruowaniu syntetycznego wskaźnika koniunktury jest eliminacja składnika o charakterze sezonowym z danych empirycznych szeregów czasowych. Najpopularniejszą metodą służącą dekompozycji szeregów czasowych jest procedura ARIMA. Metoda ta wykorzystuje koncepcję średniej ruchomej dla oszacowania wartości składnika sezonowego². Z uwagi na fakt, iż niektóre wartości zmiennych były dostępne już po desezonalizacji, wspomnianą procedurę przeprowadzono jedynie w odniesieniu do części zmiennych.

Celem kolejnej procedury jest podział uwzględnionych w analizie koniunktury gospodarczej zmiennych na trzy kategorie: zmienne wyprzedzające, równoczesne i opóźnione. Ma to istotne znaczenie w określaniu charakteru oddziaływania zmiennej składowej na bieżący stan koniunktury, wyrażony za pomocą syntetycznego wskaźnika. Punktem odniesienia dla ww. kategorii jest tzw. szereg referencyjny, którym najczęściej jest zmienna obrazująca zmiany zatrudnienia bądź wielkości produkcji. W niniejszej analizie jako szereg referencyjny przyjęto wartość produkcji sprzedanej przemysłu.

¹ Herbst. M. 2003, *Koniunktura gospodarcza metropolii*, Wydawnictwo Naukowe „Scholar”; Moore G. 1969, *Generating leading indicators from lagging indicators*, Western Economic Journal 6.

² Procedura ARIMA została przeprowadzona przy wykorzystaniu programu STATISTICA 10.pl.

W efekcie przeprowadzonej analizy korelacji oraz badania metodą głównych składowych dokonano wyselekcjonowania zmiennych wg kryterium podziału na wyprzedzające i równoczesne w stosunku do fluktuacji koniunkturalnych³.

Podstawą do konstrukcji wskaźnika równoczesnego są: liczba bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy, dynamika przeciętnego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw, dynamika produkcji budowlano-montażowej, dynamika produkcji sprzedanej przemysłu, dynamika sprzedaży detalicznej.

Do zmiennych o właściwościach wyprzedzających stan koniunktury gospodarczej zaliczono: liczbę wyrejestrowanych bezrobotnych, którzy podjęli pracę, liczbę ofert pracy niesubsydiowanej złożonych w urzędach pracy, liczbę wydanych pozwoleń na budowę, wskaźnik IFO określający stan klimatu gospodarczego w strefie euro oraz wskaźnik klimatu w sektorze bankowym Pengab.

Następnym etapem w trakcie tworzenia syntetycznego wskaźnika koniunktury jest standaryzacja zmiennych składowych. Celem tej operacji jest ograniczenie wpływu wskaźników o dużej zmienności na ostateczne wartości wskaźnika syntetycznego⁴.

Ostatnim krokiem przy budowaniu wskaźnika koniunktury gospodarczej jest agregacja zmiennych składowych do postaci indeksu złożonego. Dokonuje się jej najczęściej poprzez sumowanie zestandaryzowanych przyrostów poszczególnych zmiennych lub przez obliczenie średniej wartości tych przyrostów.

Oddzielną kwestią pozostającą do rozstrzygnięcia na końcowym etapie obliczania wskaźnika koniunktury jest określenie kryterium doboru wag przypisanych poszczególnym elementom składowym. Przy obliczaniu syntetycznego wskaźnika koniunktury przyjęto jako kryterium udziału poszczególnych zmiennych w kształtowaniu ostatecznej jego wartości siłę korelacji z szeregiem odniesienia.

IV. Analiza składowych barometru koniunktury gospodarczej dla województwa warmińsko-mazurskiego

Według danych Urzędu Statystycznego w Olsztynie na koniec IV kwartału 2022 r. liczba bezrobotnych w województwie warmińsko-mazurskim w porównaniu do poprzedniego kwartału uległa wzrostowi o 7,5%, tj. o ok. 2 200 osób. W relacji do analogicznego okresu poprzedniego roku liczba bezrobotnych zmniejszyła się o 1,5 tys. osób, tj. o 3,6%. Stopa bezrobocia w regionie na koniec grudnia 2022 r. osiągnęła poziom 8,7%. Była to wartość wyższa od wyniku z końca III kwartału 2022 r. o 0,5 pkt. proc., natomiast w ujęciu rocznym nastąpił spadek tego wskaźnika o 0,4 punktu procentowego. Liczbę osób pozostających bez pracy w regionie Warmii i Mazur w ujęciu kwartalnym przedstawiono na wykresie 3.

³ W analizie koniunktury gospodarczej Polski zrezygnowano z tworzenia syntetycznego wskaźnika opóźnionego.

⁴ Szerzej na ten temat: Malina A. 2004, *Wielowymiarowa analiza przestrzennego zróżnicowania struktury gospodarki Polski według województw*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie.

Wykres 3.

Liczba bezrobotnych w województwie warmińsko-mazurskim (w tys. osób, stan na końcu okresu)

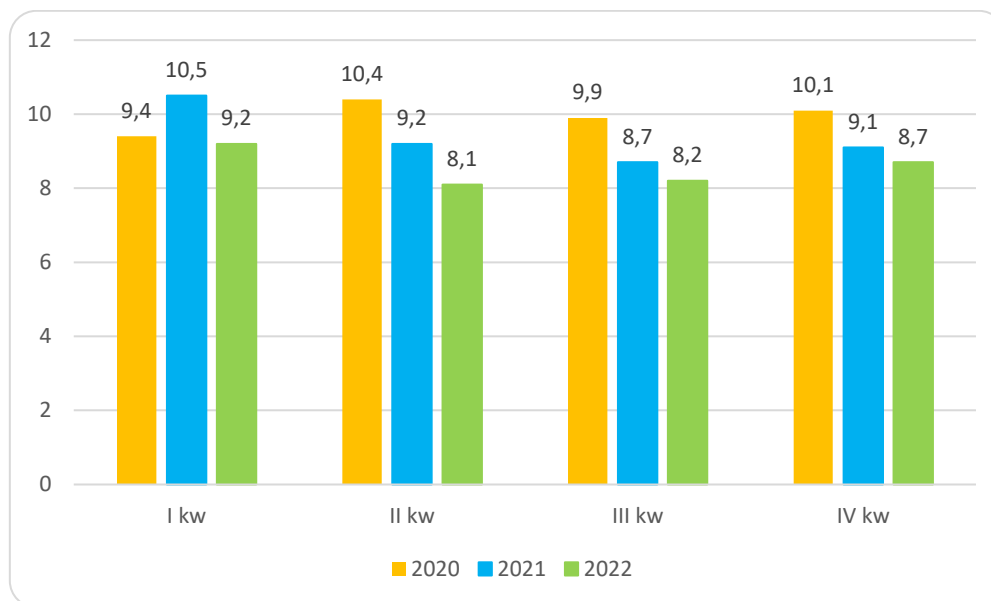
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Olsztynie.

W IV kwartale 2022 r., stopa bezrobocia pozostawała na względnie niskim poziomie (najniższy poziom bezrobocia w ostatnim kwartale roku – od trzech lat). Jednak prognozy w tym zakresie wskazują na wzrost tego wskaźnika w kolejnych kwartałach, z zachowaniem wpływu sezonowości. Fakt, iż na rynku pracy nie widać oznak zbliżającego się spowolnienia w gospodarce oznacza, że większa część osób odpływa z rynku pracy nie tylko wskutek jej utraty, ale również w wyniku naturalnego przejścia na emeryturę, niż napływa (absolwenci szkół zawodowych, średnich i wyższych). W ciągu IV kwartału 2022 r. zamiar tzw. zwolnień grupowych w regionie Warmii i Mazur zgłosiły 2 zakłady – z branży meblarskiej oraz budowlanej. Łącznie stanowiło to ok. 50 osób.

Kluczowym czynnikiem sytuacji na rynku pracy w regionie Warmii i Mazur w kolejnych kwartałach będzie skala i długość spowolnienia w gospodarce regionu. Wiele firm sygnalizuje już problemy z stabilnością dostaw surowców, spowodowanego zerwaniem umów z firmami zza wschodniej granicy, czy też przerwaniem łańcucha dostaw. Powoduje to ogólny wzrost kosztów działalności, związany z poszukiwaniem nowych źródeł dostaw surowców. Jeżeli wysoka inflacja będzie utrzymywać się w dłuższym okresie to z dużym prawdopodobieństwem nastąpi znaczne ograniczenie popytu, zarówno krajowego, jak i zagranicznego, a to przełoży się na pogorszenie sytuacji na rynku pracy (wzrost bezrobocia, ale i spadek liczby ofert pracy). Zmiany stopy bezrobocia w ujęciu kwartalnym przedstawiono na wykresie 4.

Wykres 4.

Stopa bezrobocia w województwie warmińsko-mazurskim (stan na końcu okresu)

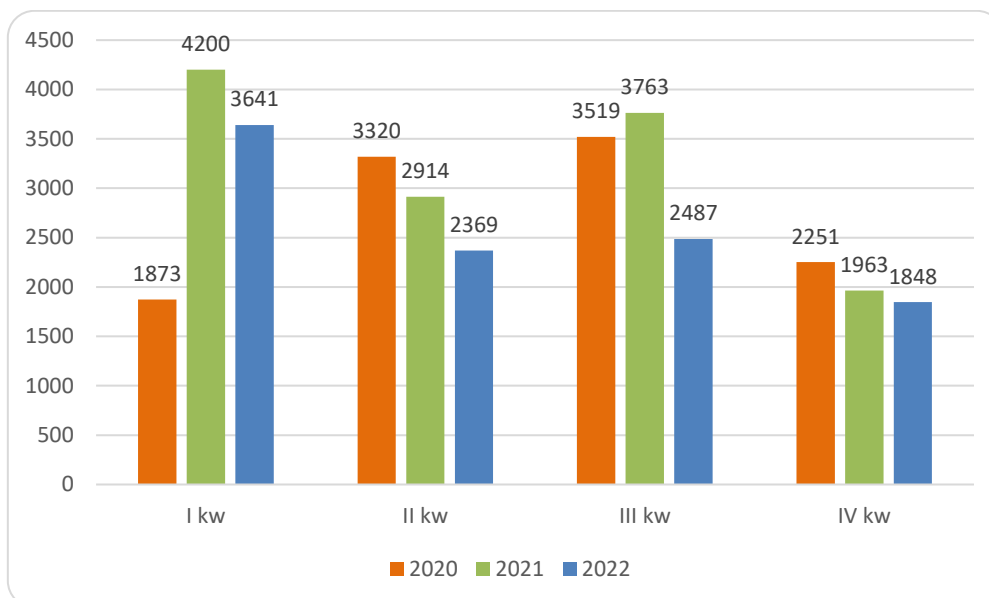
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Olsztynie.

Istotnym wskaźnikiem rynku pracy, określającym aktualną sytuację na rynku pracy i perspektywę jej zmian jest zdolność firm do tworzenia nowych miejsc pracy. Wskaźnikiem, który obrazuje ten proces, jest liczba ofert pracy niesubsydiowanej, tzn. ofert wynikających z realnego zapotrzebowania na pracowników przez przedsiębiorców. **Według stanu na koniec IV kwartału 2022 r. liczba ofert pracy niesubsydiowanej wyniosła 1 848, tj. o 639 ofert mniej, w porównaniu do wartości z końca III kwartału 2022 r.** Biorąc pod uwagę skumulowany okres IV kwartału, liczba ofert pracy uległa zmniejszeniu o 31% w relacji do III kwartału bieżącego roku. W porównaniu do analogicznego kwartału 2021 roku, nastąpił natomiast spadek liczby ofert pracy o 20%. W badanym okresie nastąpił wzrost udziału ofert pracy niesubsydiowanej do poziomu 80% wszystkich ofert (poprzednio 77,6%).

Niższa w porównaniu do liczby z III kwartału 2022 r. liczba ofert pracy może świadczyć o mniejszym zapotrzebowaniu pracodawców na nowych pracowników, spowodowanych m.in. spadkiem liczby zamówień produkcyjnych. IV kwartał 2022 r. jest już trzecim z kolei okresem, w którym obserwujemy takie zjawisko. Liczbę ofert pracy w ujęciu kwartalnym zaprezentowano na wykresie 5.

Wykres 5.

Liczba ofert pracy niesubsydiowanej w województwie warmińsko-mazurskim (stan na końcu okresu)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Olsztynie.

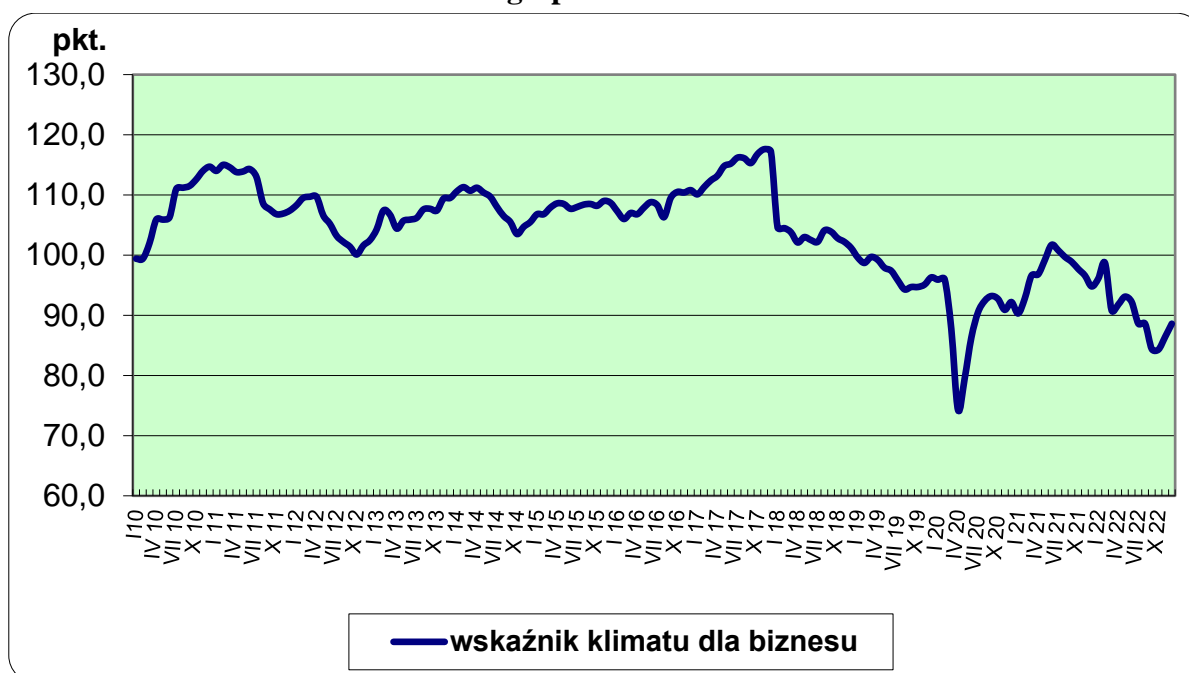
Wpływ na gospodarkę Warmii i Mazur ma również sytuacja gospodarcza za granicą. Wartość wskaźnika IFO obrazującego klimat dla biznesu w Niemczech na koniec IV kwartału 2022 r. wyniosła 88,6 pkt., co oznacza poprawę o 4,3 pkt. w relacji do sytuacji z końca III kwartału 2022 r. W relacji do wskaźnika z analogicznego okresu poprzedniego roku ocena ta jest niższa o 6,2 pkt.

Od chwili wybuchu wojny w Ukrainie, a co za tym idzie – wprowadzania kolejnych sankcji gospodarczych na Rosję przez kraje UE, to Niemcy były krajem, który w krótkiej perspektywie mógł odczuwać największe ich skutki. Jednak obecnie największym problemem gospodarki niemieckiej, jest niepewna sytuacja w Chinach oraz względnie kiepska koniunktura w krajach strefy euro, a także w Stanach Zjednoczonych. Ze względu na fakt, iż gospodarka Niemiec ma silnie proeksportowy charakter, a także czerpie korzyści z importu surowców – głównie z Chin, sytuacja w gospodarce światowej silnie odbija się na kondycji niemieckich przedsiębiorstw. Obawy dotyczące dostępności surowców energetycznych oraz wzrost cen spowodował również pogorszenie nastrojów wśród niemieckich konsumentów, co przełożyło się na spadek popytu w gospodarce.

Po spadku nastrojów wśród niemieckich konsumentów w III kwartale 2022 r., ostatni kwartał 2022 r. stanowił poprawę nastrojów, zarówno wśród przedsiębiorców większości branż (za wyjątkiem budownictwa), jak również niemieckich konsumentów. Prognozy dla gospodarki niemieckiej dotyczące możliwości wystąpienia recesji w IV kwartale 2022 r. się nie sprawdziły. Obecnie bardziej prawdopodobny jest scenariusz spowolnienia w I połowie br. Bieżący rok to dla gospodarki niemieckiej okres, w którym musi ona uporządkować swoje źródła dostaw surowców energetycznych. Reorientacja produkcji i dostaw spowodowała również wzrost obrotów handlowych z Polską do rekordowego poziomu w całym 2022 r. (167 mld euro, wzrost eksportu o 12%). Dalsze perspektywy gospodarki niemieckiej są zależne od rozwoju sytuacji gospodarczej na świecie i konsekwencji gospodarczych wojny w Ukrainie. Syntetyczny obraz koniunktury gospodarki Niemiec przedstawiono na wykresie 6.

Wykres 6.

Stan gospodarki Niemiec

Źródło: <https://www.ifo.de/node/48084>.

Produkcja sprzedana przemysłu województwa warmińsko-mazurskiego w cenach stałych była na koniec IV kwartału 2022 r. o 1% wyższa niż przed rokiem i o 0,7% niższa w porównaniu z poziomem produkcji z III kwartału 2022 roku. W tym samym okresie produkcja przemysłowa w Polsce wzrosła w ujęciu rocznym o 4,6%, natomiast w relacji do poprzedniego kwartału nastąpił spadek o 1,5%. Powyższe dane wskazują, że zmiany dynamiki w przemyśle Warmii i Mazur przebiegają w jednakowym kierunku ze zmianami w kraju ogółem, jednak z mniejszą intensywnością.

W ujęciu rocznym najwyższą dynamiką wzrostu produkcji sprzedanej cechowały się branże: produkcji maszyn i urządzeń (+20%), sprzętu transportowego (+41%), wyrobów z metali (+9%), artykułów spożywczych (+8,4%), produkcji wyrobów z surowców niemetalicznych (+0,5%). Branżami, które odnotowały spadek produkcji w IV kwartale 2022 roku były: produkcja mebli (-20%), wyrobów z drewna, korka i wikliny (-27%). W przypadku branży: wyroby z gumy i tworzyw sztucznych nastąpił spadek o 17%.

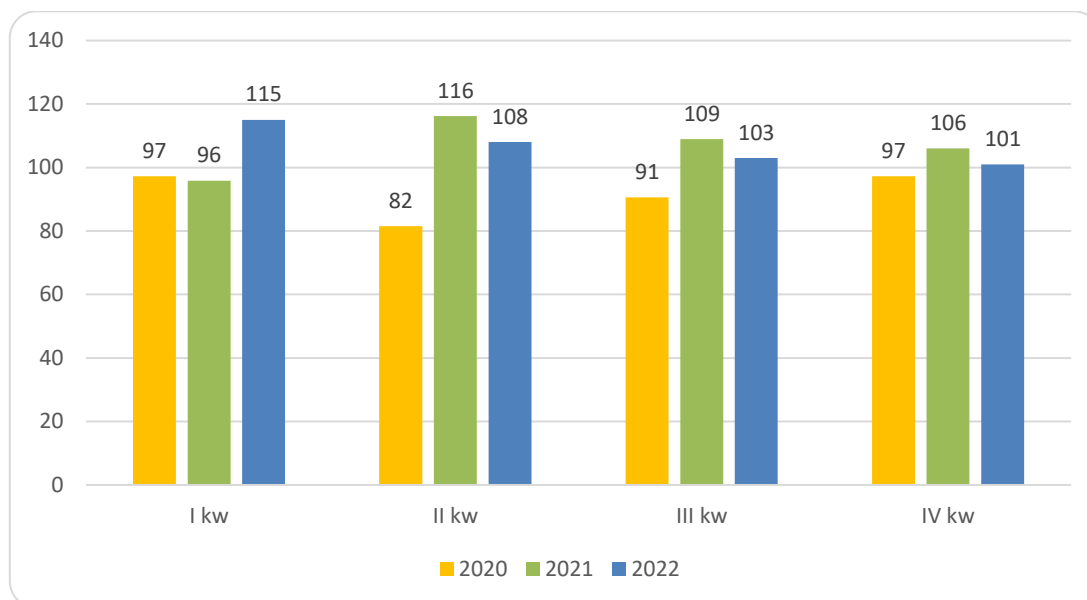
Wyniki produkcji przemysłowej wskazują, że gospodarka Warmii i Mazur kontynuuje proces hamowania aktywności, po krótkiej fazie ożywienia popandemicznego (ostatni kwartał 2021 r. i I kwartał 2022 r.). Kluczowym czynnikiem dla dalszego przebiegu koniunktury będzie skala wyhamowania popytu zagranicznego, spowodowana ogólnym spowolnieniem gospodarczym. Także niektóre firmy z kapitałem zagranicznym zlokalizowane w regionie Warmii i Mazur sygnalizują możliwość redukcji zatrudnienia związaną z ogólną restrukturyzacją produkcji globalnej.

Wobec nadal toczącego się konfliktu w Ukrainie, wśród przedsiębiorców Warmii i Mazur przeważały opinie, że trwająca wojna stanowiła nieznaczne zagrożenie dla ich firm. Taką opinię wyrażało 70% badanych (poprzednio 85%) podmiotów prowadzących działalność w usługach, 74% w budownictwie (poprzednio 82%), 72% w przetwórstwie przemysłowym (poprzednio 66%), 82% w handlu detalicznym (poprzednio 65%) i 75% w handlu hurtowym (poprzednio 35%). Wynika stąd, iż wraz z przedłużaniem się konfliktu odsetek podmiotów, które odczuwają bezpośrednio bądź pośrednio skutki tego konfliktu

wzrasta. Z zaobserwowanych skutków wojny w Ukrainie do najczęściej wymienianych przez przedsiębiorstwa należą konsekwencje w postaci wzrostu kosztów działalności, jak również spadek popytu. Dynamika produkcji przemysłowej w ujęciu kwartalnym została zaprezentowana na wykresie 7.

Wykres 7.

Dynamika produkcji przemysłowej
(analogiczny kwartał poprzedniego roku = 100)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Olsztynie.

Wielkość produkcji budowlano-montażowej, obejmująca roboty o charakterze inwestycyjnym i remontowym, zrealizowana na terenie województwa warmińsko-mazurskiego przez przedsiębiorstwa budowlane o liczbie pracujących powyżej 9 osób, była na koniec IV kwartału 2022 r. o 15% niższa niż przed rokiem i o 7% wyższa w porównaniu ze stanem na koniec III kwartału 2022 r.

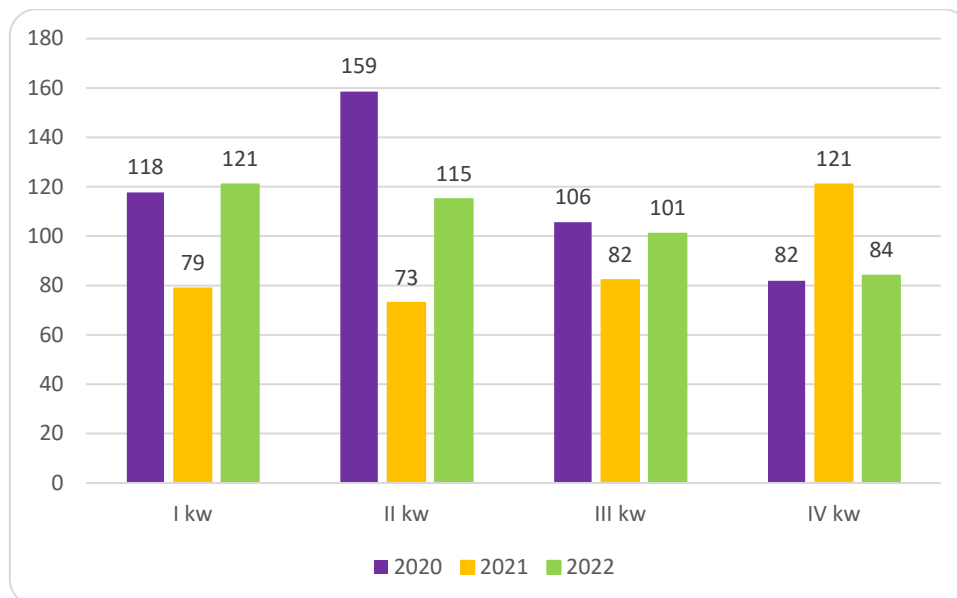
Według danych Urzędu Statystycznego w Olsztynie, w porównaniu z grudniem 2021 roku wzrost produkcji budowlano-montażowej dotyczył tylko jednego działu budownictwa. W dziale „budowa obiektów inżynierii lądowej i wodnej” odnotowano wzrost produkcji budowlano-montażowej o 14%, natomiast w pozostałych działach odnotowano spadek. W przypadku działu „roboty budowlane specjalistyczne” spadek wyniósł 6,6%, a w dziale „roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków indywidualnych” aż 42%.

Dynamika produkcji budowlano-montażowej ulega obniżeniu już czwarty kwartał z rzędu. Oznacza to, że sektor budownictwa zaczyna coraz mocniej odczuwać z jednej strony skutki inflacji w gospodarce, zaś z drugiej wysokie poziomy stóp procentowych, które ograniczają popyt na kredyty hipoteczne. Pogarszający się klimat dla budownictwa spowodował, że drastycznie (o 37%) spadła liczba mieszkań, których budowę rozpoczęto, (poprzednio 3,7%) oraz aż o 59% uległo obniżeniu wznoszenie budynków których uzyskano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym (poprzednio 5,3%). W ostatnim kwartale 2022 r. zaczęły się już ujawniać skutki podwyżek stóp procentowych na rynku bankowym. Jest bardzo prawdopodobne, że spowodują one dalsze wyhamowanie popytu na nowe domy i mieszkania, jak również wielkość podaży. Innym czynnikiem, który już ma i będzie miał w przyszłości istotny wpływ na sytuację na rynku budowlanym jest kształtowanie się kosztów pracy, cen materiałów budowlanych oraz samych kosztów

utrzymania (energia elektryczna, gaz). Dynamika produkcji budowlano-montażowej w ujęciu kwartalnym została zaprezentowana na wykresie 8.

Wykres 8.

Dynamika produkcji budowlano-montażowej
(analogiczny kwartał poprzedniego roku = 100)

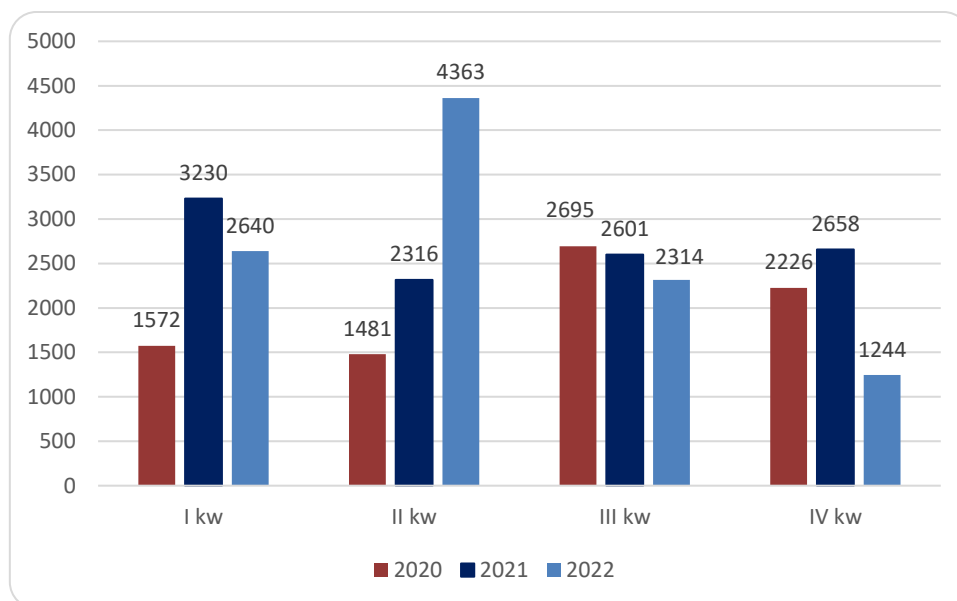
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Olsztynie.

W IV kwartale 2022 r. starostwa powiatowe wydały 1 244 pozwolenia na budowę, tj. liczbę o 46% mniejszą od liczby pozwoleń wydanych w poprzednim kwartale oraz o 54% mniej od liczby wydanych pozwoleń w analogicznym kwartale 2021 r. Wyniki te, są zbieżne ze zmianami dynamiki produkcji budowlanej, jednak zachodzą z większym nasileniem. Jeżeli w kolejnych kwartałach ten trend się utrzyma, to spadek koniunktury w budownictwie będzie długi i głęboki. Na podstawie ogólnych tendencji w gospodarce oraz niesprzyjających warunków do finansowania i realizacji procesu budowlanego (najbardziej prawdopodobna jest obniżka stóp procentowych dopiero w III kwartale 2023 r.) można przypuszczać, że w kolejnych kwartałach br. dynamika produkcji budowlanej ulegać będzie dalszemu obniżeniu. Dotyczyć to będzie w szczególności budownictwa indywidualnego, którego znaczący spadek odnotowano już w II kwartale 2022 r. W odniesieniu do budownictwa infrastrukturalnego (drogi, mosty, linie kolejowe), ich realizacja jest w mniejszym stopniu wrażliwa na wahania koniunktury. Niemniej jednak finansowanie tego typu inwestycji opiera się na środkach publicznych, a z uwagi na ogólny spadek koniunktury mogą być one ograniczone. Również finansowanie tego typu inwestycji ze środków UE jest jak dotychczas niemożliwe, z uwagi na ciągle niedostępne dla Polski pieniądze w ramach tzw. Krajowego Programu Odbudowy (KPO).

W skali całego kraju dynamika produkcji sektora budowlanego kształtowała się w IV kwartale 2022 r. odpowiednio: wzrost o 2,3% w porównaniu do analogicznego okresu poprzedniego roku oraz wzrost o 10% w stosunku do poprzedniego kwartału, co wynika zazwyczaj z oddawania w grudniu do użytkowania budynków wzniesionych w danym roku. Zmiany liczby wydanych pozwoleń na budowę w ujęciu kwartalnym na Warmii i Mazurach zaprezentowane zostały na wykresie 9.

Wykres 9.

Liczba wydanych pozwoleń na budowę

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Olsztynie.

Sprzedaż detaliczna w IV kwartale 2022 r. w województwie warmińsko-mazurskim była wyższa o 9% w porównaniu do analogicznego okresu roku poprzedniego. Wartość sprzedaży detalicznej była natomiast niższa o 7% w porównaniu do wyniku z poprzedniego, tzn. III kwartału 2022 r. W skali całego kraju sprzedaż detaliczna w ujęciu rocznym nie uległa zmianie, zaś w przypadku zmiany względem poprzedniego kwartału, nastąpił wzrost o 4,3%. W porównaniu z analogicznym okresem 2021 r. wzrost sprzedaży detalicznej towarów (zrealizowanej przez przedsiębiorstwa handlowe i niehandlowe) odnotowano m.in. w grupach: „żywność, napoje i wyroby tytoniowe” (o 29%), „paliwa” (o 40%), „prasa, książki, pozostała sprzedaż w wyspecjalizowanych sklepach” (o 55%). Spadek sprzedaży detalicznej dotyczył m.in. grup: „tekstylia, odzież, obuwie” (o 30%), „pojazdy samochodowe, motocykle, części” (o 13,5%). W sytuacji rosnącej inflacji w gospodarce takie zmiany w strukturze konsumpcji są zgodne z zasadą, że konsumpcja dóbr wyższego rzędu (samochody) jest ograniczana, zaś rośnie udział konsumpcji dóbr podstawowych (żywność, ubranie). Dynamika sprzedaży detalicznej w województwie warmińsko-mazurskim w ujęciu kwartalnym została zaprezentowana na wykresie 10.

Wykres 10.

Dynamika sprzedaży detalicznej (analogiczny kwartał poprzedniego roku = 100)

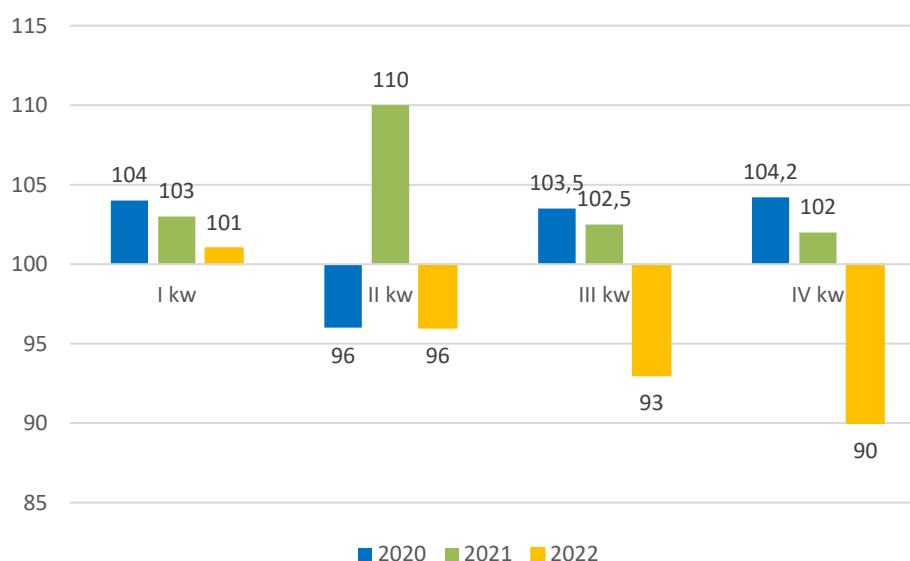
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Olsztynie.

Uwzględniając poziom inflacji, wzrost popytu konsumpcyjnego odnotowano tylko w branżach paliw (o 20%) oraz żywności (o 11%). W pozostałych pozycjach konsumpcji detalicznej nastąpiły spadki w ujęciu realnym. Należy oczekiwać, iż utrzymywanie wysokiej inflacji w bieżącym roku będzie powodowało dalsze wyhamowanie popytu konsumpcyjnego w kolejnych kwartałach. Widać to już na przykładzie popytu na samochody i w coraz większym stopniu w przypadku artykułów RTV/AGD. Inflacja zmusza konsumentów do przekładania na późniejsze okresy planowanych zakupów, a nawet do rezygnacji z nich. Wynika to z ciągle wysokich oczekiwań inflacyjnych i związanych z tym gorszych nastrojów konsumenckich, co również dotyczy zmian na rynku pracy.

Wartość przeciętnej płacy w sektorze przedsiębiorstw w województwie warmińsko-mazurskim w ujęciu realnym (po uwzględnieniu wpływu inflacji) na koniec IV kwartału 2022 r. uległa obniżeniu o 10%, licząc rok do roku. W stosunku do poprzedniego kwartału poziom płac realnie uległ obniżeniu o 1,3%. Jest to już trzeci z rzędu kwartał o ujemnej realnie dynamice płac, co powoduje właśnie wyhamowanie konsumpcji gospodarstw domowych. W skali całego kraju dynamika płac nominalnych również była ujemna i wyniosła -1,2% w ujęciu rocznym. W relacji do poprzedniego kwartału, poziom płac uległ realnie obniżeniu o 0,5%. Zmiany dynamiki realnych wynagrodzeń w ujęciu kwartalnym na Warmii i Mazurach zostały zaprezentowane na wykresie 11.

Wykres 11.

Dynamika realnych wynagrodzeń w sektorze przedsiębiorstw (analogiczny kwartał poprzedniego roku = 100)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Olsztynie.

W porównaniu do IV kwartału 2021 r. wzrost przeciętnych wynagrodzeń (w ujęciu nominalnym) odnotowano we wszystkich sekcjach, m.in. w informacji i komunikacji (o 7,9%), przemyśle (o 6,1%), zakwaterowaniu i gastronomii (o 3,4%), transporcie i gospodarce magazynowej (o 17,6%), handlu, naprawie pojazdów samochodowych (o 9,4%) oraz administrowaniu i działalności wspierającej (o 9,7%). W budownictwie odnotowano nominalny spadek wynagrodzeń (o 1,8%). Po uwzględnieniu wpływu inflacji, wzrost wynagrodzeń w ujęciu realnym nie nastąpił praktycznie w żadnej z branż gospodarki regionu. Należy pamiętać, że powyższe zmiany dotyczą podmiotów zatrudniających co najmniej 10 pracowników. W gospodarce Warmii i Mazur znaczną część podmiotów stanowią natomiast tzw. mikrofirmy, w których wzrosty płac są niższe od przeciętnych. Wzrost inflacji w kolejnych kwartałach, zgodnie z projekcją NBP, będzie powodował dalsze obniżanie poziomu płac realnych, a w efekcie narastanie bariery popytu. Będzie się to przekładać zarówno na gorsze nastroje wśród konsumentów, przedsiębiorców. W literaturze makroekonomicznej wskazuje się, że akceptacja podwyższonej inflacji przez bank centralny prowadzi w dłuższym okresie do wyższych kosztów społecznych oraz niższego tempa wzrostu PKB, w porównaniu do bardziej radykalnej walki z inflacją. W praktyce oznaczać to będzie pogorszenie sytuacji gospodarczej Warmii i Mazur w ciągu kilkunastu najbliższych kwartałów.

Opracował:

dr hab. Rafał Warzała, prof. UWM w Olsztynie
Kierownik Katedry Teorii Ekonomii
Wydział Nauk Ekonomicznych
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
e-mail: rafal.warzala@uwm.edu.pl